

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Ds 2018:29 Brott mot förtroendevalda (Ju2018/03625/L5)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslaget i promemorian Brott mot förtroendevalda, Ds 2018:29. I promemorian föreslås att förtroendevalda politiker och deras anhöriga ska erhålla ett särskilt straffrättsligt skydd. Detta ska införas genom en så kallad straffskärpningsbestämmelse. Det skulle innebära att den som till exempel hotar en politiker får ett hårdare straff än den som hotar en annan person (som inte erhåller ett särskilt straffrättsligt skydd på någon annan grund).

Att det finns problem med hot och hat mot politiker är något som bekräftas av de undersökningar som Brottsförebygganderådet (Brå) genomfört bland förtroendevalda. Det är enligt Journalistförbundet angeläget att någonting görs åt problemet och förbundet har därför inget att erinra mot förslaget. Journalistförbundet anser dock att det finns anledning att ifrågasätta om den valda metoden, det vill säga att införa en straffskärpningsgrund, verkligen är det bästa sättet att komma åt problemet.

Journalister är, precis som politiker, utsatta för hot och hat. Journalistförbundet har upprepade gånger påpekat att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att se över det straffrättsliga skyddet för journalister. Det är enligt Journalistförbundet angeläget att regeringen på samma sätt som gjorts med politiker utreder förutsättningarna för att införa ett sådant skydd. Regeringens utgångspunkt för en sådan utredning bör vara att utreda möjligheterna att införa en särskild brottsbestämmelse i syfte

att skydda de grupper som utsätts för brott på grund av att de utövar sina demokratiska rättigheter så som yttrande- och åsiktsfriheten.

Journalistförbundet anser att det finns anledning att se över också skyddet för fackligt förtroendevalda. Det skydd som behövs är dock inte i första hand ett starkare straffrättsligt skydd, utan det handlar om en bred översyn av det arbetsrättsliga regelverket. Enligt Journalistförbundet bör det tillsättas en särskild utredning med uppgift att utreda förutsättningarna att stärka skyddet för fackligt förtroendevalda.

Ett förstärkt straffrättsligt skydd för förtroendevalda

Eftersom Journalistförbundet noga följer utvecklingen när det gäller hot och hat mot Journalister finns det inom förbundet stor kunskap om problematiken kring hot och hat. Även om det finns stora skillnader mellan journalister och politiker ser strukturerna när det gäller hot och hat till stor del likadana ut. Det är till exempel de journalister och politiker som uttalar sig i kontroversiella frågor som löper störst risk att drabbas. Problem med självcensur är också en fråga som tyvärr förenar grupperna. Grundproblemet är också det samma, det vill säga att om politiker och journalister hotas till tystnad innebär det också ett stort hot mot demokratin. Journalistförbundet delar därför promemorias slutsats att något måste göras åt problemet. Även om det finns negativa aspekter av att införa straffskärpningsgrunder kan inte Journalistförbundet se att de i detta fall är av sådan art att förbundet skulle avstyrka förslaget.

Journalistförbundet ifrågasätter dock om en straffskärpningsgrund är det bästa sättet att öka det straffrättsliga skyddet för förtroendevalda politiker. Den effekt som lagstiftaren vill uppnå med skärpta straff i detta fall måste rimligtvis vara att avskräcka de potentiella förövarna från att begå brotten. För att lyckas med detta måste förövarna dock känna till att de riskerar att straffas hårdare om de hotar än politiker än om de hotar en "vanlig person". Frågan är om förslaget kommer att få en sådan effekt eftersom det inte är rimligt att anta att en straffskärpningsgrund kommer att bli så känd att den når den breda allmänhetens kännedom och därmed är något som en potentiell gärningsman tar med i beräkningen när han eller hon begår brottet. När det gäller hot eller våld mot tjänsteman (17 kap 1 § brottsbalken) är det en särskild brottsbestämmelse, vilket får anses ha bidragit till att den är förhållandevis känd bland allmänheten. Enligt Journalistförbundet finns det anledning att ta ett bredare grepp om frågan och utreda möjligheterna att införa en särskild brottsbestämmelse i syfte att skydda de grupper som utsätts för brott på grund av att de utövar sina demokratiska rättigheter så som yttrande- och åsiktsfriheten.

Hot och hat mot journalister

Precis som också nämns i utredningen är journalister en yrkesgrupp som drabbas hårt av hot och hat. Göteborgs universitet har de senaste åren genomfört undersökningar i samarbete med Journalistförbundet för att kartlägga förekomsten av hot och hat mot journalister. År 2017 genomfördes undersökningen på uppdrag av regeringen inom ramen för regeringens handlingsplan "Till det fria ordets försvar". Även om resultatet av Journalisternas trygghetsundersökning inte är direkt jämförbart med Brås Politikernas trygghetsundersökning är det tydligt att problemen är omfattande i båda grupperna.

En skillnad är dock att politiker tycks vara mer benägna att polisanmäla denna typ av brott än journalister. Politikernas trygghetsundersökning visar att 19 procent av händelserna anmäldes medan motsvarande siffra är 11 procent i Journalisternas trygghetsundersökning. Även 19 procent får dock anses vara en väldigt låg andel och anmälningsbenägenheten behöver öka hos såväl politiker som hos journalister.

Ett återkommande problem som polisen nämner i dialogen med Journalistförbundet är att det saknas en särskild brottsrubricering för brott mot journalister. Det särskilda brott som finns, brott mot medborgerlig frihet, används som framgår av utredningen inte i dagsläget. Avsaknaden av en särskild brottsrubricering är enligt polisen orsaken till att myndigheten har svårt att prioritera brott mot journalister. Dessa brott faller istället in under kategorin "mängdbrott" och när dessa ska ställas mot till exempel mord i polisens dagliga prioriteringar finns det inte resursers att lägga på att lösa brott mot journalister. Sedan de särskilda demokrati- och hatbrottsgrupperna fick ett särskilt uppdrag att lösa så kallade "demokratibrott" har situationen blivit något bättre men Journalistförbundet upplever fortfarande

att det finns ett behov av att prioritera dessa brott högre inom polisen. Detta gäller inte minst på landsorten eftersom demokrati- och hatbrottsgrupper endast finns i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö.

Brott mot politiker saknar precis som brott mot journalister en särskild brottsrubricering (så länge det inte handlar om hot eller våld mot tjänsteman vilket bara kan vara aktuellt i de fall en politiker utför myndighetsutövning till exempel genom att fatta beslut i en politisk nämnd). Journalistförbundet kan konstatera att utredningens förslag med en särskild straffskärpningsbestämmelse för brott mot förtroendevalda inte kommer att lösa problemet med att det saknas en särskild brottsrubricering. Svårigheterna för polisen att prioritera dessa brott lär därmed kvarstå och därmed troligtvis även den låga anmälningsbenägenheten. Detta är ytterligare en anledning att, som Journalistförbundet föreslår ovan, utreda möjligheterna att införa en särskild brottsbestämmelse i syfte att skydda de grupper som utsätts för brott på grund av att de utövar sina demokratiska rättigheter så som yttrande- och åsiktsfriheten.

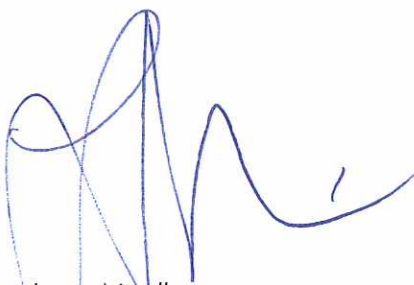
Hot och hat mot fackligt förtroendevalda

Fackligt förtroendevalda är en utsatt grupp på vissa arbetsplatser. Journalistförbundet har noterat ett generellt hårdnat klimat på arbetsplatserna som inte sällan tar sig uttryck i aggressivt bemötande av lokalt fackligt förtroendevalda.

Detta kan handla om exempelvis:

- Hot om arbetsrättsliga åtgärder i syfte att påverka den fackliga verksamheten.
- Ifrågasättande av de förtroendevalda på ett personligt plan – deras motiv och drivkrafter – i försök att misstänkliggöra och underminera deras ställning på arbetsplatsen.
- Ifrågasättande av den fackliga tiden. Brist på avlastning under tiden förtroendevalda arbetar fackligt.
- Negativt bemötande – utskällningar, oförstående attityder, med mera – inför vanligt fackligt arbete.

För att öka skyddet för fackligt förtroendevalda krävs andra åtgärder än för politiker och journalister. Det är till exempel inte rimligt att tro att en straffskärpningsgrund skulle ge önskad effekt. Istället handlar det om att se över de regelverk som redan finns idag, till exempel förtroendemannalagen (lagen om facklig förtroendemannas ställning på arbetsplatsen). Detta bör göras inom ramen för en särskild utredning med fokus på den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Jonas Nordling
Förbundsordförande
Journalistförbundet